

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

**2026-YIL / IYUN/6-SON,
VI-QISM**

INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

*Elektron nashr. 2026-yil, iyun.
VI-qism*

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxonovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjavevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhriddinov Zafarjon Fakhriddin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi huzuridagi Iqtisodiy
jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va
taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

ISLOMIY BANK FAOLIYATI TO'G'RISIDAGI QONUNNI AMALIYOTGA TATBIQ ETISH: O'ZBEKISTONDA MOLIYAVIY INKLYUZIVLIKNING KONTSEPTUAL, METODOLOGIK VA INSTITUTIONAL ASOSLARI	12
Abdullayev Azamat Akbar o'g'li	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СТРАТЕГИЧЕСКОГО УПРАВЛЕНЧЕСКОГО УЧЁТА В ОРГАНИЗАЦИЯХ РОЗНИЧНОЙ ТОРГОВЛИ НА ОСНОВЕ ОЦЕНКИ ОПЕРАТИВНОСТИ УПРАВЛЕНЧЕСКОГО ЦИКЛА	17
Джуманиязова Сабина Михайловна	
PAHTA TOZALASH USKUNALARI DETALLARINING XIZMAT MUDDATINI OSHIRISH UCHUN GETEROKOMPOZIT POLIMER MATERIALLAR TARKIBINI ISHLAB CHIQUISH	22
Bakirov Lutfillo Yuldoshaliyevich	
O'ZBEKISTONDA ERKIN IQTISODIY ZONALAR FAOLIYATI: TAHLIL VA NATIJALAR.....	29
Ubaydullayev Muxammadjon Abdusamad o'g'li	
Akbarov Diyorbek Ashirali o'g'li	
TRANSFORMING CORPORATE GOVERNANCE TO MEET THE CHALLENGES OF MODERN BUSINESS MODELS.....	32
F. Djalilov	
O'ZBEKISTONDA QURILISH SOHASIDAGI TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI RIVOJLANISH TENDENSIYALARI VA ULARNI BAHOLASH	41
Abdullayev Axror Jaxbarovich	
ЭКОНОМИКА ГОРОДСКОЙ МОБИЛЬНОСТИ: ПОТЕНЦИАЛ ЭЛЕКТРИФИКАЦИИ ОБЩЕСТВЕННОГО ТРАНСПОРТА В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	47
Махкамова Надира Саидмуратовна	
MINTAQA TUMANLARI O'RTASIDAGI INVESTITSIYA VA BANDLIK NOMUTANOSIBLIK LARI HAMDA ULARNI KAMAYTIRISH MEXANIZMLARI (BUXORO VILOYATI MISOLIDA)	55
Ergashev Sherali Erali o'g'li	
BUXORO VILOYATI IQTISODIYOTINING STRUKTURAVIY TRANSFORMATSIYASI: AGRAR MODEL DAN DIVERSIFIKATSIYALASHGAN TUZILMAGA O'TISH TENDENSIYALARI (2020-2024-YILLAR)	60
Ergashev Sherali Erali o'g'li	
IQTISODIYOTNI ERKINLASHTIRISHNING HOZIRGI BOSQICHIDA BANK TIZIMINI RIVOJLANTIRISH VA UNDA BOSHQARUVNING ZAMONAVIY PRINSIPLARINI JORIY ETISH.....	65
Tashmatov Shuhrat Hamrayevich	
MAMLAKAT IQTISODIYOTIDA XIZMATLAR KO'RSATISH IMKONIYATI VA UNI RIVOJLANTIRISH YO'LLARI	71
Xalimov Shaxboz Xalimovich	
O'ZBEKISTONDA AVLODLARARO TRANSFERTLARNING NAZARIY ASOSLARI VA IQTISODIY MAZMUNI	77
Mamadaliyeva Xafiza Xoldarovna	
To'rayev Mirzohid Hoshim o'g'li	
SUN'IY INTELLEKTNING O'ZBEKISTON SOLIQ TIZIMI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDAGI AHAMIYATI	83
Hamidova Shahzoda Odiljanovna	

IQTISODIYOTDA SHAFFOFLIK, ISHONCH VA SAMARADORLIKNI TA'MINLASHDA AUDITORLIK FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISHNING AHAMIYATI VA ZARURLIGI.....	88
Sabirova Nodira Komil qizi	
RAQAMLI VALYUTALARNING IQTISODIYOTDAGI O'RNI VA MOLIYAVIY BARQARORLIKKA TA'SIRI	95
Nabiyeva Zilola Saydulla qizi	
XORAZM VILOYATIDA HUDUDIY IQTISODIY BARQARORLIKNI TA'MINLASH YO'LLARI	101
Avazbek Xalbekov	
IMPLEMENTATION OF PARETO ANALYSIS, SENSITIVITY ANALYSIS AND CVP MODELING TOOLS AT SATURN METAL LLC	108
Musaeva Shoira Azimovna	
YOG'-MOY KORXONALARINING TA'MINOT ZANJIRINI TAKOMILLASHTIRISHDA SCOR (SUPPLY CHAIN OPERATIONS REFERENCE) MODELIDAN FOYDALANISHNING AFZALLIKLARI	116
Yuldashev Abduxakim Abdulkarimovich	
ИНСТИТУЦИОНАЛЬНО-ПРАВОВЫЕ МЕХАНИЗМЫ ПРИЗНАНИЯ РЕЗУЛЬТАТОВ НЕФОРМАЛЬНОГО И ИНФОРМАЛЬНОГО ОБУЧЕНИЯ В УЗБЕКИСТАНА.....	122
Анвар Аллабергенов	
RAQAMLI MOLIYAVIY XIZMATLARNING YASHIL INNOVATSIYALARNI RIVOJLANTIRISHDAGI ROLI.....	128
Allanazarova B.K.	
BIOIQTISODIYOT-BARQAROR RIVOJLANISHNING STRATEGIK YO'NALISHLARIDAN BIRI.....	135
Azimova Muxlisa Alisherbekovna	
KICHIK BIZNES TIZIMINING SINERGETIKEKONOMETRIK MODELINI ISHLAB CHIQUV VA UNING PARAMETRLARINI BAHOLASH.....	139
Atamuratova Gulrux Muzafarovna	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA SUG'URTA BOZORINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	145
Xoltoyev Mirusmon Mirxamit o'g'li	
KIMYO SANOATI KORXONALARINING DIVERSIFIKATSIYALASHUV DARAJASINI NORMALLASHTIRILGAN ENTROPIYA INDEKSI ASOSIDA BAHOLASH.....	149
Razikov Otabek Rustamovich	
O'ZBEKISTONDA TURIZM INFRATUZILMASINI RIVOJLANTIRISH IMKONIYATLARI VA YO'NALISHLARI.....	157
Matkabalova Dilorom Xalilullayevna	
MINTAQA RAQOBATBARDOSHLIGIGA TA'SIR ETUVCHI ASOSIY KO'RSATKICHLARNI TAHLIL QILISH VA BAHOLASH. (Xorazm viloyati misolida)	165
Bekjanov Dilmurod Yuldashevich	
Narmetova Dilafuz Azamatovna	
СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ НЕФТЕГАЗОВОЙ ОТРАСЛИ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН И ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ ВНЕДРЕНИЯ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ НА ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЯХ.....	170
Ахмедова Шахноза Козим кизи	
KREDITLASH VA MIKROQARZ TIZIMINING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI TAHLILI	175
Elbekov Jasur Ergash o'g'li	
O'ZBEKISTONDA AHOLINING UZOQ MUDDATLI FOYDALANILADIGAN TOVARLAR BILAN TA'MINLANISH DARAJASINI MODELASHTIRISH VA PROGNOZLASH.....	181
Sharipova Bibijon Baxtiyorovna	

ВНЕДРЕНИЕ ЦВЕТОВОЙ СИСТЕМЫ ПАКЕТОВ ДЛЯ РАЗДЕЛЬНОГО СБОРА ТВЁРДЫХ БЫТОВЫХ ОТХОДОВ В Г. ТАШКЕНТЕ: АДАПТАЦИЯ КОРЕЙСКОЙ МОДЕЛИ НА УРОВНЕ ДОМОХОЗЯЙСТВ	189
Джусупов Кубанычбек	
ATMOSFERA HAVOSINI MUHOFAZA QILISHNING HUQUQIY MEKANIZMLARI: ZAMONAVIY YONDASHUV VA INNOVATSION YECHIMLAR.....	196
Shamuratov Shahzod Janibek o'g'li	
SHAHARSOZLIKDA BARQAROR RIVOJLANISH KONSEPSIYASINI JORIY ETISH	200
Eshov Sherko'zi Asatulloyevich	
THE ROLE OF TAXES IN THE FORMATION OF LOCAL BUDGET REVENUES	205
Kimsanbaeva Maftuna Bakhodirovna	
DETERMINANTS OF STAKEHOLDER SATISFACTION WITH CUSTOMS CLEARANCE IN UZBEKISTAN: AN EMPIRICAL ANALYSIS	209
Khanifakhon Solikhova	
BANDLIKNI TA'MINLASHNING INNOVATSION YO'NALISHLARI (Xorazm viloyati misolida).....	213
Z. Sh. Matniyozova	
JIZZAX VILOYATI QURILISH MATERIALLARI SANOATIDA IQTISODIY SAMARADORLIKKA TA'SIR ETUVCHI OMILLARNI VAHOLASH VA ISHLAB CHIQRISH HAJMINI PROGNOZLASH	218
Umirova Gulmira Shodiboy qizi	
ИННОВАЦИОННЫЕ АСПЕКТЫ РАЗВИТИЯ НИЗКОУГЛЕРОДНОЙ ЭНЕРГЕТИКИ В ЭКОНОМИКЕ УЗБЕКИСТАНА.....	224
Расулкулов Жамшидбек Акрамкулович	
KORPORATIV BARQARORLIKNI RIVOJLANTIRISHDA EKOLOGIK JAVOBGARLIKNING O'RNI VA AHAMIYATI.....	233
Komilova Guli Bagandik qizi	
THE ROLE OF DIGITAL INFRASTRUCTURE IN PROMOTING GREEN ECONOMIC GROWTH: EVIDENCE FROM CENTRAL ASIAN ECONOMIES.....	238
Eshboyev Mirjalol Baxrom o'g'li	
Ozatbekova Ozodaxon Nodirbek qizi	
ПОСЛЕДОВАТЕЛЬНОЕ ИНТЕРВАЛЬНОЕ ОЦЕНИВАНИЕ СРЕДНЕГО ЗНАЧЕНИЯ РАСПРЕДЕЛЕНИЯ, ПРИТЯГИВАЮЩЕГОСЯ К УСТОЙЧИВОМУ РАСПРЕДЕЛЕНИЮ.....	250
Турсунов Гафур Таирович	
TIJORAT BANKLARI MOLIYAVIY HISOBOTI MUSTAQIL AUDITINING MOHIYATI VA O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI: BANK FAOLIYATIGA XOS RISK OMILLARINI TASNIFLASH.....	259
Ibragimov Nodirbek Bahodir o'g'li	
ДЕМОКРАТИК TANLOV VA PROGRESSIV SOLIQQA TORTISHNING BARQARORLIGI	266
Malika Sharipova Maxmudjon qizi	
O'ZBEKISTON SHAROITIDA YASHIL ENERGETIKA MANBALARINI UTILIZATSIYA QILISHNING HUQUQIY ASOSLARI.....	273
Ibadov Shoxrux Axmatilloevich	
EKONOMETRIK MODELASHTIRISH ASOSIDA TEMIR YO'L TRANSPORTI IQTISODIY FAOLIYATINI PROGNOZLASH: 2030-YILGACHA SSENARIY TAHLILI.....	277
Fayzullayev Javlonbek Sultonovich	
TO'QIMACHILIK MAHSULOTLARI KORXONALARINING EKSPORT SALOHİYATINI OSHIRISHDA MARKETING DASTURINING O'RNI.....	283
Musayeva Shoira Azimovna	
O'ZBEKISTONDA ISH BERUVCHINING FUQAROLIK JAVOBGARLIGINI MAJBURIY SUG'URTA QILISH AMALIYOTINI TAKOMILLASHTIRISH	289
Karimberdiyeva Dilrabo Rasulovna	

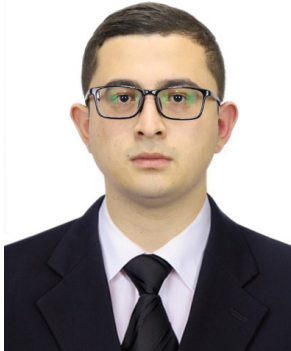

BANK TAVAKKALCHILIKLARINI BOSHQARISHDA SUG'URTA INSTRUMENTLARINI QO'LLASH AMALIYOTI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	296
Matkarimova Ayman Jengisbaevna	
O'ZBEKISTONDA AGROSUG'URTA BOZORINI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY VA HUQUQIY OMILLARI	303
Jo'rayeva Sarvinoz Baxtiyor qizi	
BOSHQARISHDA SUG'URTA INSTRUMENTLARINI QO'LLASH AMALIYOTI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	309
Mustafayeva Sevara Rustamovna	
O'ZBEKISTONDA SHAXSIY SUG'URTA XIZMATLARI BOZORINI RAQAMLI TRANSFORMATSIYA QILISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI	314
Qodirova Farangiz Komilovna	
COMPARATIVE ANALYSIS OF TOURISTS' HOTEL SELECTION PREFERENCES IN THE MAJOR TOURISM REGIONS OF UZBEKISTAN.....	320
Sardor Kuvandikov	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASINI BARQAROR RIVOJLANTIRISH METODOLOGIYASINING USTUVOR YO'NALISHLARI	329
Madenova Elmira Nizamatdinovna	
BOSHQARUV SIFATINI OSHIRISHDA XORIJIY TAJRIBALARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGI.....	334
Shoyev Davronbek Axmadjonovich	
O'ZBEKISTONDA UY-JOY QURILISHI KLASTERLARINI SHAKLLANTIRISH VA TARMOQNI 2032-YILGACHA RIVOJLANTIRISHNI PROGNOZLASH.....	340
Usmonov Mirumar Abdulla o'g'li	
YANGI O'ZBEKISTONDA TURIZM RIVOJINING DRAYVERI SIFATIDA DAVLAT TOMONIDAN QO'LLAB-QUVVATLASH.....	349
Jannazarova Gauzar Kaipnazarovna	
Raxmatova Sevinch Sobir qizi	
O'ZBEKISTONDA IFRSGA O'TISH JARAYONIDA MOLIYAVIY HISOBOTLARNING BOSHQARUV QARORLARIGA TA'SIRI: UZAUTO MOTORS MISOLIDA.....	353
Samaroxonov Asqarxon Jamolxon o'g'li	
Jo'rayeva Zahro Toshpo'latovna	
SUG'URTA KOMPANIYALARINING MOLIYAVIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING O'RNI	358
Pyotr Kim	
TOSHKENT VILOYATI BO'STONLIQ TUMANIDA TURISTIK ZONALARNI RIVOJLANTIRISHDA LOYIHAVIY BOSHQARUVNING TASHKILIYIQTISODIY AHAMIYATI (DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK ASOSIDA).....	364
Tolibboyev Zafarbek Axror o'g'li	
TURIZM SANOATINI RIVOJLANTIRISHDA LOYIHAVIY BOSHQARUV MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	372
Qarshiboyev Lochinbek Xusan o'g'li	
OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA ASOSIY VOSITALARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGI TAHLILINI MOLIYAVIY HISOBOTNING XALQARO STANDARTLARI ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH.....	379
Muxidinov Ayubbek Nuritdinovich	
QASHQADARYODA NODAVLAT UNIVERSITETLARINING TASHKILIY RIVOJLANISHI: TALABALAR VA XODIMLAR POTENSIALINI TARKIBIY VA DEMOGRAFIK TAHLIL.....	382
Rahimov Sardor Uralovich	

O'ZBEKISTONDA SANOAT KORXONALARINING JOYLASHUVINING HOZIRGI HOLATI.....	388
Kudratov Muhammad Rustamovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA STATISTIK MA'LUMOTLARNI SUN'IY INTELLEKT ASOSIDA TAHLIL QILISH IMKONIYATLARI.....	393
Umarov Abbas Nuriddin o'g'li	
ТРАНСФОРМАЦИЯ ТОРГОВО-ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ИНТЕГРАЦИИ УЗБЕКИСТАНА И РОССИИ: ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЕ ОГРАНИЧЕНИЯ, СТРУКТУРНАЯ ВЗАИМОЗАВИСИМОСТЬ И СЦЕНАРИИ РАЗВИТИЯ.....	400
Муниса Турдибаева	
TURIZM SOHASIDA SIRKULYAR IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHNING TASHKILY-IQTISODIY MEKANIZMLARI.....	410
Yuldosheva Laylo Isroilovna	
MINTAQAVIY IQTISODIY O'SISHNI TA'MINLASHDA SANOAT TARMOQLARINI RIVOJLANTIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI.....	416
O'ramov Jahongir Jo'rayevich	
DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK MUNOSABATLARIDA RISKLARNI BOSHQARISH.....	421
O'lolokulova Feruza Mansurovna	
O'ZBEKISTON SANOAT KORXONALARIDA YUQORI TEXNOLOGIK USKUNALARNI XARID QILISH SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA UMUMIY EGALIK QIYMATI (TCO) KONSEPSIYASINING AHAMIYATI.....	428
Dadamuxamedov Abduvaxob Abduvaxidovich	
MOLIYAVIY HISOBOTNING XALQARO STANDARTLARI ASOSIDA HISOBOTNI TUZISH VA TAQDIM ETISH HAMDA AUDITINI TAKOMILLASHTIRISH.....	433
Xalilov Bahromjon Bahodirovich	
O'ZBEKISTON QISHLOQ XO'JALIGINING SAMARADORLIGINI TA'MINLASHDA ZAMONAVIY SUG'URTA MEKANIZMLARINI JORIY ETISH.....	441
Kalenov K.T.	
TIJORAT BANKLARIDA IPOTEKA KREDITLARI SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI.....	445
Sobirov Sayfiddin Baxrom o'g'li	
ADIR EKOTIZIMLARINI BOSHQARISH SAMARADORLIGI KO'RSATKICHLARI TAHLILI.....	455
Qodirov Hamidullo Madaminjonovich	
AQSH VA XITOIY O'RTASIDAGI SAVDO URUSHINING JAHON IQTISODIYOTIGA TA'SIRI.....	466
Maxmudillayev Bahromjon Shavkatjon o'g'li	

AQSH VA XITOIY O'RTASIDAGI SAVDO URUSHINING JAHON IQTISODIYOTIGA TA'SIRI

Maxmudillayev Bahromjon Shavkatjon o'g'li
Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti
Xalqaro iqtisodiyot va menejment ta'lim yo'nalishi 3-bosqich talabasi
Email: bmaxmudillayev@gmail.com

Ilmiy rahbar: Mukimov Sherali Ahmadali o'g'li
O'zbekiston Respublikasi Strategik tahlil va istiqbolni belgilash Oliy maktabi katta o'qituvchisi
Iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Annotatsiya: Ushbu maqolada AQSH va Xitoy o'rtasidagi savdo urushining kelib chiqish sabablari, rivojlanish bosqichlari hamda uning jahon iqtisodiyotiga ko'rsatgan ta'siri tahlil qilingan. Savdo mojarosining xalqaro savdo hajmlari, investitsiya oqimlari, global ta'minot zanjirlari va iqtisodiy o'sish sur'atlariga ta'siri ilmiy manbalar hamda statistik ma'lumotlar asosida o'rganilgan. Tadqiqot natijalari savdo urushi xalqaro iqtisodiy munosabatlarda noaniqliklarni kuchaytirgani, ishlab chiqarish xarajatlarini oshirgani va global savdo oqimlarining qayta taqsimlanishiga sabab bo'lganini ko'rsatadi. Shuningdek, ayrim rivojlanayotgan mamlakatlar uchun yangi eksport bozorlari va investitsiya imkoniyatlari yuzaga kelgani aniqlangan. Maqolada savdo urushining jahon iqtisodiyoti va O'zbekiston iqtisodiyotiga ta'siri baholanib, xalqaro iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash hamda tashqi savdo aloqalarini rivojlantirish bo'yicha takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: AQSH, Xitoy, savdo urushi, jahon iqtisodiyoti, xalqaro savdo, tarif siyosati, proteksionizm, global ta'minot zanjirlari, investitsiya oqimlari, iqtisodiy o'sish, eksport-import, xalqaro iqtisodiy munosabatlar.

Аннотация: В данной статье рассматриваются причины возникновения торговой войны между США и Китаем, основные этапы её развития, а также влияние на мировую экономику. На основе научной литературы и статистических данных проанализировано воздействие торгового конфликта на объемы международной торговли, инвестиционные потоки, глобальные цепочки поставок и темпы экономического роста. Результаты исследования показывают, что торговая война усилила неопределенность в международных экономических отношениях, привела к росту производственных издержек и перераспределению мировых торговых потоков. Вместе с тем для ряда развивающихся стран открылись новые возможности для расширения экспорта и привлечения инвестиций. В статье также дана оценка влияния торговой войны на мировую экономику и экономику Узбекистана, а также предложены меры по обеспечению экономической стабильности и развитию внешнеэкономических связей.

Ключевые слова: США, Китай, торговая война, мировая экономика, международная торговля, тарифная политика, протекционизм, глобальные цепочки поставок, инвестиционные потоки, экономический рост, экспорт и импорт, международные экономические отношения.

Abstract: This article examines the causes of the trade war between the United States and China, its major stages of development, and its impact on the global economy. Based on scientific literature and statistical data, the study analyzes the effects of the trade conflict on international trade volumes, investment flows, global supply chains, and economic growth rates. The findings indicate that the trade war has increased uncertainty in international economic relations, raised production costs, and contributed to the redistribution of global trade flows. At the same time, it has created new export and investment opportunities for several developing countries. The article also assesses the implications of the trade war for the world economy and the economy of Uzbekistan and provides recommendations aimed at strengthening economic stability and developing foreign economic relations.

Keywords: United States, China, trade war, global economy, international trade, tariff policy, protectionism, global supply chains, investment flows, economic growth, exports and imports, international economic relations.

KIRISH

Ma'lumki, XXI asrda xalqaro iqtisodiy munosabatlar tizimida yuz berayotgan o'zgarishlar jahon iqtisodiyotining rivojlanish sur'atlariga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Ayniqsa, dunyoning eng yirik iqtisodiyotlari hisoblangan Amerika Qo'shma Shtatlari (AQSH) va Xitoy Xalq Respublikasi o'rtasidagi savdo-iqtisodiy munosabatlar global iqtisodiy barqarorlikning muhim omillaridan biri hisoblanadi [4, 6]. Ushbu ikki davlat o'rtasida yuzaga kelgan savdo urushi nafaqat milliy iqtisodiyotlarga, balki xalqaro savdo tizimi, investitsiya oqimlari va global ta'minot zanjirlariga ham sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. So'nggi yillarda AQSH va Xitoy o'rtasidagi iqtisodiy raqobatning kuchayishi natijasida o'zaro tarif va notarif cheklovlar joriy etildi [2]. Mazkur jarayon xalqaro bozorlarda narxlarning o'zgarishiga, ishlab chiqarish xarajatlarining oshishiga hamda eksport-import hajmlarining qayta taqsimlanishiga sabab bo'ldi. Savdo urushi sharoitida ko'plab mamlakatlar, jumladan, rivojlanayotgan davlatlar ham yangi iqtisodiy imkoniyatlar va xavf-xatarlarga duch kelmoqda [7, 8].

Bugungi kunda savdo urushlarining iqtisodiy oqibatlarini chuqur o'rganish va ularning jahon iqtisodiyotiga ta'sirini baholash dolzarb ilmiy masalalardan biri hisoblanadi. Xalqaro Valyuta Jamg'armasi (IMF) [3], Jahon Banki [7] va Jahon Savdo Tashkiloti (WTO) [10] tomonidan olib borilgan tadqiqotlar savdo cheklovlari global iqtisodiy o'sish sur'atlarini pasaytirishi, investitsiyalar hajmini qisqartirishi hamda xalqaro savdo munosabatlarida noaniqliklarni kuchaytirishini ko'rsatmoqda. Savdo urushi natijasida global ta'minot zanjirlarining qayta shakllanishi, ishlab chiqarish quvvatlarining boshqa mamlakatlarga ko'chirilishi va yangi savdo hamkorliklarining yuzaga kelishi kuzatilmoqda. Shu bilan birga, ayrim mamlakatlar eksport salohiyatini oshirish va yangi bozorlarni egallash imkoniyatiga ega bo'layotgan bo'lsa, boshqalari iqtisodiy yo'qotishlarga duch kelmoqda. Ayniqsa, Osiyo-Tinch okeani mintaqasi, Yevropa davlatlari hamda rivojlanayotgan mamlakatlar ushbu jarayonlarning bevosita ta'sirini his etmoqda [5]. Mazkur maqolada AQSH va Xitoy o'rtasidagi savdo urushining kelib chiqish sabablari, uning asosiy bosqichlari hamda jahon iqtisodiyotiga ko'rsatgan ta'siri tahlil qilinadi. Xususan, xalqaro savdo hajmlari, investitsiya oqimlari, global ta'minot zanjirlari va iqtisodiy o'sish ko'rsatkichlaridagi o'zgarishlar o'rganiladi. Shuningdek, savdo urushining rivojlanayotgan davlatlar, jumladan, O'zbekiston iqtisodiyoti uchun yuzaga keltirishi mumkin bo'lgan imkoniyat va xavflar baholanadi [1, 9].

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

AQSH va Xitoy o'rtasidagi savdo urushining jahon iqtisodiyotiga ta'siri masalasi zamonaviy iqtisodiy tadqiqotlarning muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Ushbu mavzu bo'yicha xalqaro tashkilotlar, xorijiy va mahalliy iqtisodchi olimlar tomonidan qator ilmiy izlanishlar olib borilgan. Tadqiqotlarda savdo urushining kelib chiqish sabablari, xalqaro savdo tizimiga ta'siri, investitsiya oqimlari va global iqtisodiy o'sish sur'atlaridagi o'zgarishlar tahlil qilingan.

Xalqaro Valyuta Jamg'armasi, Jahon Banki va Jahon Savdo Tashkiloti tomonidan tayyorlangan hisobotlarda savdo cheklovlari va tarif siyosatining jahon iqtisodiyotiga salbiy ta'siri yoritilgan. Mazkur tashkilotlar ekspertlarining fikricha, AQSH va Xitoy o'rtasidagi savdo mojarosi xalqaro savdo hajmlarining qisqarishiga, investitsiya faolligining pasayishiga hamda global iqtisodiy noaniqlikning ortishiga sabab bo'lmoqda [3, 7, 10].

Xorijiy iqtisodchi olimlardan Pol Krugman xalqaro savdo nazariyalari asosida proteksionistik siyosatning iqtisodiy oqibatlarini tadqiq etgan [4]. Jozef Stiglitz esa globallasuv va xalqaro iqtisodiy munosabatlar rivojiga savdo nizolarining ta'sirini tahlil qilgan [6]. Chad Bown o'z ilmiy ishlarida AQSH va Xitoy o'rtasidagi savdo urushining sabablari, bosqichlari hamda uning jahon savdo tizimiga ta'sirini chuqur o'rgangan [2]. Ushbu olimlarning tadqiqotlari savdo urushlarining uzoq muddatli iqtisodiy oqibatlarini baholashda muhim nazariy asos bo'lib xizmat qiladi.

Mahalliy iqtisodchi olimlar tomonidan ham xalqaro savdo va jahon iqtisodiyoti masalalari keng tadqiq etilgan. Xususan, A. Vahobov, N. Jo'rayev [9] va Q. H. Abdurahmonovning [1] ilmiy ishlarida O'zbekistonning jahon xo'jalik tizimiga integratsiyalashuvi, tashqi iqtisodiy aloqalar rivoji, xalqaro savdo siyosati va globallasuv jarayonlarining milliy iqtisodiyotga ta'siri o'rganilgan. Ushbu tadqiqotlarda global iqtisodiy jarayonlar, jumladan, yirik davlatlar o'rtasidagi savdo mojarolarining rivojlanayotgan mamlakatlar iqtisodiyotiga ta'siri yuzasidan muhim ilmiy xulosalar berilgan.

Shuningdek, xalqaro iqtisodiy munosabatlar va tashqi savdo sohasidagi zamonaviy tadqiqotlarda global ta'minot zanjirlarining qayta shakllanishi, ishlab chiqarish quvvatlarining geografik joylashuvidagi o'zgarishlar hamda yangi iqtisodiy markazlarning shakllanishi savdo urushining asosiy oqibatlari sifatida baholanmoqda. Bu jarayonlar nafaqat AQSH va Xitoy iqtisodiyotiga, balki boshqa davlatlarning iqtisodiy rivojlanishiga ham sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda.

Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, AQSH va Xitoy o'rtasidagi savdo urushi xalqaro iqtisodiy munosabatlarning muhim omiliga aylanib, uning jahon iqtisodiyotiga ta'sirini chuqur o'rganish zaruratini yuzaga keltirmoqda. Mavjud ilmiy manbalar savdo urushining iqtisodiy o'sish, xalqaro savdo, investitsiyalar va global iqtisodiy barqarorlikka ta'sirini baholash uchun muhim nazariy va amaliy asos yaratadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqotda AQSH va Xitoy o'rtasidagi savdo urushining jahon iqtisodiyotiga ta'sirini o'rganish uchun quyidagi ilmiy-uslubiy yondashuvlardan foydalanildi:

1. Tahliliy-metodik yondashuv – AQSH va Xitoy o'rtasidagi savdo munosabatlariga oid ilmiy adabiyotlar, xalqaro tashkilotlar hisobotlari hamda iqtisodiy tadqiqotlarni o'rganish asosida savdo urushining mazmuni, sabablari va iqtisodiy oqibatlarini tahlil qilish.

2. Taqqoslash va solishtirma tahlil – savdo urushidan oldingi va keyingi davrlardagi iqtisodiy ko'rsatkichlarni o'zaro taqqoslash, shuningdek, AQSH va Xitoy iqtisodiyotlarida yuz bergan o'zgarishlarni solishtirish orqali savdo mojarosining ta'sirini aniqlash.

3. Statistika tahlil usuli – xalqaro savdo hajmi, eksport-import ko'rsatkichlari, investitsiya oqimlari va iqtisodiy o'sish sur'atlariga oid statistik ma'lumotlarni tahlil qilish hamda ular asosida ilmiy xulosalar chiqarish.

4. Iqtisodiy-mantiqiy tahlil – savdo urushining global ta'minot zanjirlari, xalqaro bozorlardagi narxlar dinamikasi va jahon iqtisodiy barqarorligiga ta'sirini iqtisodiy qonuniyatlar asosida baholash.

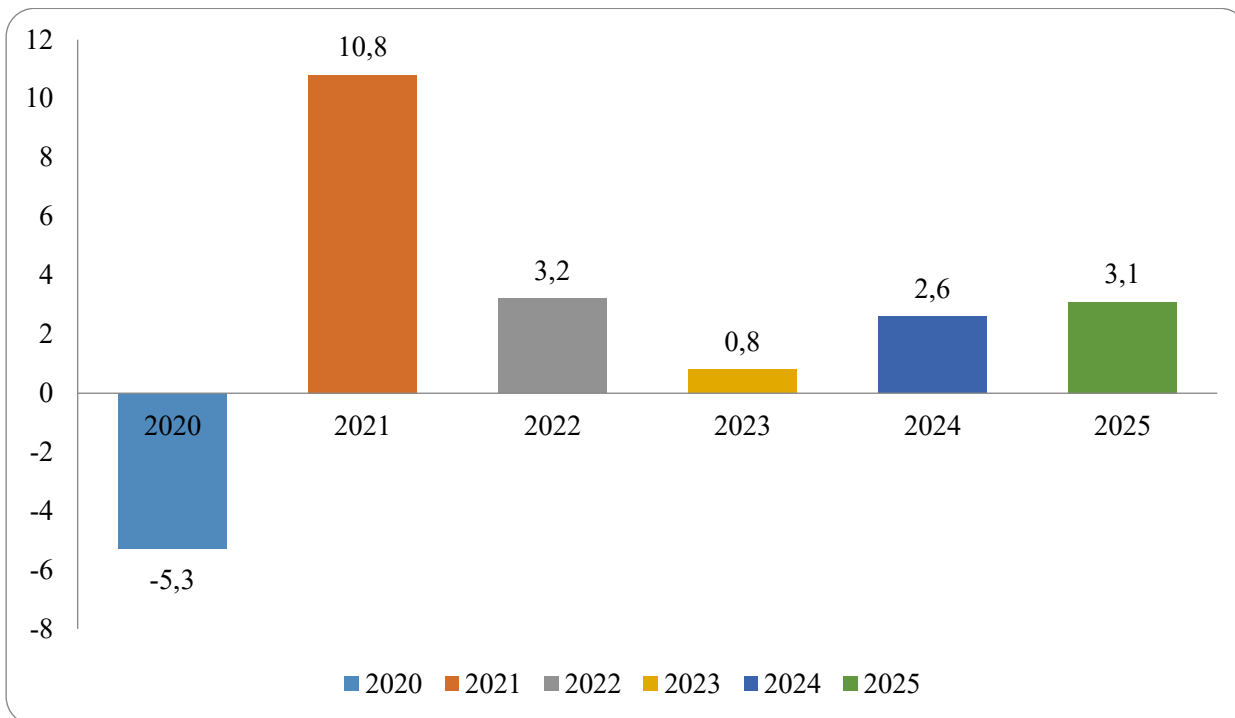
5. Sistemali yondashuv – savdo urushini xalqaro iqtisodiy munosabatlarning tarkibiy qismi sifatida ko'rib chiqish hamda uning jahon iqtisodiyotining turli sohalariga ko'rsatadigan ta'sirini kompleks ravishda o'rganish.

6. Prognozlash usuli – savdo urushining kelgusidagi rivojlanish tendensiyalari va uning jahon iqtisodiyotiga uzoq muddatli ta'sirini baholash uchun mavjud iqtisodiy ma'lumotlar hamda xalqaro tashkilotlar prognozlaridan foydalanish.

7. Mazkur metodlar asosida AQSH va Xitoy o'rtasidagi savdo urushining xalqaro savdo, investitsiyalar, global ta'minot zanjirlari va jahon iqtisodiy o'sishiga ko'rsatgan ta'siri tahlil qilinib, tadqiqot bo'yicha ilmiy-amaliy xulosalar hamda tavsiyalar ishlab chiqiladi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, AQSH va Xitoy o'rtasidagi savdo urushi jahon iqtisodiyotining turli tarmoqlariga sezilarli ta'sir ko'rsatgan. Xususan, o'zaro tariflarning joriy etilishi natijasida xalqaro savdo hajmlarida qisqarish kuzatilib, eksport-import operatsiyalarining tarkibi va yo'nalishlarida muhim o'zgarishlar yuz bergan. Savdo cheklovlari ishlab chiqarish xarajatlarining oshishiga hamda ayrim mahsulotlar narxlarining ko'tarilishiga sabab bo'lgan (1-rasm).

1-rasm. 2020–2025-yillarda AQSH va Xitoy savdo urushining jahon savdo o'sishiga ta'siri¹

Yuqoridagi diagrammada 2020–2025-yillar davomida jahon savdo o'sish sur'atlarining dinamikasi tasvirlangan. Diagramma ma'lumotlaridan ko'rinib turibdiki, 2020-yilda jahon iqtisodiyotida kuzatilgan inqiroz va AQSH hamda Xitoy o'rtasidagi savdo ziddiyatlari natijasida xalqaro savdo hajmi sezilarli darajada qisqargan. Keyingi yillarda esa global iqtisodiyotning tiklanishi, xalqaro savdo aloqalarining faollashuvi va yangi bozorlarning shakllanishi natijasida savdo o'sish sur'atlari asta-sekin tiklana boshlagan.

Diagrammada aks etgan ko'rsatkichlar savdo urushining jahon iqtisodiyotiga uzoq muddatli ta'sir ko'rsatganligini namoyon etadi. Xususan, tarif cheklovlari va proteksionistik siyosat xalqaro savdo oqimlarining qayta taqsimlanishiga, global ta'minot zanjirlarining o'zgarishiga hamda investitsion faollikning pasayishiga sabab bo'lgan. Shu bilan birga, 2021–2025-yillarda kuzatilgan ijobiy o'sish ko'rsatkichlari jahon iqtisodiyotining moslashuvchanligini va xalqaro savdo tizimining bosqichma-bosqich tiklanayotganini ko'rsatadi. Mazkur jarayonlar AQSH va Xitoy o'rtasidagi iqtisodiy munosabatlar nafaqat ikki mamlakat, balki butun jahon iqtisodiyoti rivojlanishiga sezilarli ta'sir ko'rsatishini tasdiqlaydi.

Tahlillar natijasida savdo urushi global ta'minot zanjirlarining qayta shakllanishiga olib kelgani aniqlandi. Ko'plab xalqaro kompaniyalar ishlab chiqarish quvvatlarini boshqa mamlakatlarga ko'chirish yoki yetkazib beruvchilar tarkibini diversifikatsiya qilish orqali mavjud xatarlarni kamaytirishga harakat qilgan. Natijada Vetnam, Hindiston, Meksika va boshqa rivojlanayotgan mamlakatlarning xalqaro savdodagi ulushi oshgan.

Shuningdek, savdo urushi davrida xalqaro investitsiya oqimlarining sekinlashuvi kuzatildi. Investorlar tomonidan iqtisodiy noaniqliklarning ortishi sababli investitsiya qarorlarini qabul qilishda ehtiyotkorlik kuchaygan. Bu esa ayrim mamlakatlarda ishlab chiqarish hajmi va iqtisodiy o'sish sur'atlarining pasayishiga ta'sir ko'rsatgan.

2020–2025-yillar bo'yicha o'rganilgan ma'lumotlar jahon savdo tizimining bosqichma-bosqich tiklanayotganini ko'rsatmoqda. Biroq savdo mojarolari natijasida yuzaga kelgan strukturaviy o'zgarishlar hali ham xalqaro iqtisodiy munosabatlarga ta'sir ko'rsatishda davom etmoqda. Ayniqsa, yuqori texnologiyalar, yarimo'tkazgichlar, energetika va logistika sohalarida raqobatning kuchayishi yangi iqtisodiy tendensiyalarni shakllantirmoqda.

Tadqiqot natijalariga ko'ra, AQSH va Xitoy o'rtasidagi savdo urushi qisqa muddatda iqtisodiy yo'qotishlarni keltirib chiqargan bo'lsa-da, ayrim mamlakatlar uchun yangi eksport bozorlari va investitsiya imkoniyatlarini yaratgan. Shu sababli rivojlanayotgan davlatlar, jumladan, O'zbekiston uchun xalqaro savdo aloqalarini diversifikatsiya qilish, eksport salohiyatini oshirish va yangi investitsiya manbalarini jalb etish muhim ahamiyat kasb etadi.

1 Manba: muallif ishlanmasi.

Tadqiqot davomida olingan natijalar AQSH va Xitoy o'rtasidagi savdo urushi jahon iqtisodiyotiga ko'p qirrali ta'sir ko'rsatganligini tasdiqladi. Savdo cheklovlari va tariflarning joriy etilishi dastlab ikki mamlakat iqtisodiyotiga qaratilgan bo'lsa-da, ularning oqibatlarini global miqyosda namoyon bo'ldi. Xalqaro savdo hajmlarining qisqarishi, ishlab chiqarish xarajatlarining oshishi va investitsion faollikning pasayishi jahon iqtisodiyotining o'sish sur'atlariga salbiy ta'sir ko'rsatdi [3].

Tahlillar shuni ko'rsatdiki, savdo urushi global ta'minot zanjirlarining qayta tashkil etilishiga sabab bo'ldi. Ko'plab transmilliy kompaniyalar ishlab chiqarish faoliyatini boshqa davlatlarga ko'chirish yoki yangi hamkorlar bilan ishlash orqali mavjud iqtisodiy xatarlarni kamaytirishga intildi. Natijada ayrim rivojlanayotgan mamlakatlar xalqaro savdo tizimida o'z mavqeini mustahkamlash imkoniyatiga ega bo'ldi. Biroq ushbu jarayon barcha mamlakatlar uchun bir xil natija bermadi, chunki iqtisodiy salohiyat va tashqi savdo imkoniyatlari turlicha darajada rivojlangan [8].

Savdo urushining muhim jihatlardan biri texnologik raqobatning kuchayishi bilan bog'liqdir. Ayniqsa, yarimo'tkazgichlar, sun'iy intellekt, telekommunikatsiya va yuqori texnologiyalar sohasida cheklovlarning kuchayishi global innovatsion jarayonlarga ham ta'sir ko'rsatdi. Bu esa kelajakda xalqaro iqtisodiy munosabatlarda iqtisodiy xavfsizlik va texnologik mustaqillik masalalarining ahamiyati yanada ortishini ko'rsatmoqda [2].

O'zbekiston uchun mazkur jarayonlarni chuqur tahlil qilish muhim hisoblanadi. Chunki yirik iqtisodiyotlar o'rtasidagi savdo mojarolari xalqaro bozorlar kon'yunkturasiga, eksport imkoniyatlariga va investitsiya oqimlariga bevosita ta'sir qiladi. Shu sababli mamlakatimiz tashqi iqtisodiy aloqalarni diversifikatsiya qilish, yangi eksport bozorlarini izlash hamda xalqaro logistika imkoniyatlarini kengaytirishga alohida e'tibor qaratishi lozim [9].

Umuman olganda, tadqiqot natijalari va mavjud ilmiy qarashlar savdo urushining jahon iqtisodiyotiga ta'siri uzoq muddatli va murakkab xarakterga ega ekanligini ko'rsatadi. Kelgusida xalqaro savdo tizimining barqaror rivojlanishini ta'minlash uchun davlatlar o'rtasida iqtisodiy hamkorlikni kuchaytirish, savdo nizolarini muzokaralar yo'li bilan hal etish hamda erkin savdo tamoyillarini qo'llab-quvvatlash muhim ahamiyat kasb etadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, AQSH va Xitoy o'rtasidagi savdo urushi nafaqat ushbu ikki davlat iqtisodiyotiga, balki butun jahon iqtisodiyotiga ham sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Savdo cheklovlari, tariflarning oshirilishi va iqtisodiy raqobatning kuchayishi xalqaro savdo hajmlarining qisqarishiga, investitsiya oqimlarining sekinlashishiga hamda global ta'minot zanjirlarining qayta shakllanishiga sabab bo'lgan. Shu bilan birga, ayrim rivojlanayotgan mamlakatlar uchun yangi eksport bozorlari va investitsiya imkoniyatlari yuzaga kelgan.

Tahlillar natijasida savdo urushining jahon iqtisodiy o'sish sur'atlariga salbiy ta'sir ko'rsatishi, xalqaro bozorlarda noaniqliklarni kuchaytirishi va ishlab chiqarish xarajatlarining ortishiga olib kelishi aniqlandi. Ayniqsa, yuqori texnologiyalar, sanoat ishlab chiqarishi va logistika sohasida yuz bergan o'zgarishlar global iqtisodiy munosabatlarning yangi yo'nalishlarini shakllantirmoqda.

O'zbekiston iqtisodiyoti uchun ushbu jarayonlar ham muayyan imkoniyatlar, ham xavflarni yuzaga keltiradi. Bir tomondan, xalqaro savdo oqimlarining qayta taqsimlanishi yangi eksport bozorlari va investitsiya loyihalarini jalb qilish imkonini bersa, ikkinchi tomondan, jahon bozorlaridagi beqarorlik tashqi iqtisodiy faoliyat samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Tadqiqot natijalari asosida quyidagi takliflar ishlab chiqildi:

- O'zbekistonning tashqi savdo hamkorlari geografiyasini kengaytirish va eksport bozorlarini diversifikatsiya qilish;
- milliy ishlab chiqaruvchilarning xalqaro bozorlardagi raqobatbardoshligini oshirishga qaratilgan qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini takomillashtirish;
- xorijiy investitsiyalarni jalb qilish uchun qulay biznes muhitini yanada rivojlantirish;
- xalqaro logistika va transport infratuzilmasini modernizatsiya qilish orqali tashqi savdo xarajatlarini kamaytirish;
- jahon iqtisodiyotidagi o'zgarishlarni muntazam monitoring qilish va tashqi iqtisodiy siyosatda moslashuvchan yondashuvni qo'llash;
- raqamli iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalarni rivojlantirish orqali global iqtisodiy xatarlarga nisbatan barqarorlikni oshirish.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Abdurahmonov, Q.H. (2022) *Jahon iqtisodiyoti va xalqaro iqtisodiy munosabatlar*. Toshkent: Innovatsion rivojlanish nashriyoti.
2. Bown, C.P. (2023) *US–China Trade War Tariffs: An Up-to-Date Chart*. Washington, DC: Peterson Institute for International Economics.

3. International Monetary Fund (IMF) (2024) *World Economic Outlook: Policy Pivot, Rising Threats*. Washington, DC: International Monetary Fund.
4. Krugman, P.R., Obstfeld, M. and Melitz, M.J. (2022) *International Economics: Theory and Policy*. 12th edn. New York: Pearson Education.
5. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) (2023) *Economic Outlook*. Paris: OECD Publishing.
6. Stiglitz, J.E. (2018) *Globalization and Its Discontents Revisited: Anti-Globalization in the Era of Trump*. New York: W.W. Norton & Company.
7. The World Bank (2024) *Global Economic Prospects*. Washington, DC: World Bank Group.
8. United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD) (2023) *Trade and Development Report*. Geneva: United Nations.
9. Vahobov, A.V. va Jo'rayev, N.X. (2021) *Xalqaro iqtisodiy munosabatlar*. Toshkent: Iqtisod-Moliya.
10. World Trade Organization (WTO) (2024) *World Trade Statistical Review*. Geneva: World Trade Organization.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz HAKIMOV

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Hasan MAQSUDOV

2026. № 6/6

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin. Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

EI.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>